

An elo?

Mir ware wielen/stëmmen. D'Resultat kennt dir, an hei gitt dir keng politesch Meenung doriwwer fannen; do soll/däerf jiddereen seng hunn a behalen. **Mir stelle just fest, datt et de Versprechen no net ze schaufel fir eis Sprooch wäert ausgesin;** zemol wéi et fir d'Lëtzebuergesch an der Constitutioun, der „Verfassung“ vun eisem Staat kann ausgoen.

Et ass z. B. eng prima Saach, datt et am aktuelle Sproochgesetz vun dësem Joer – dat et just virum neie Gesiicht vun eiser Chamber nach an dat „deckt Buch“ gepackt huet – elo en „Zenter“ fir d'Sprooch vum Land gëtt; datt do och e Commissaire dra steet ... an datt deen ewell genannt ass! Äre Schreiwert weess, wat dee Sproochcommissaire dem Lëtzebuergesche wert ka sinn/ginn, well **et ass net afeg, joerelaang als „Privatmann“ bei Ministeren ze krauchen, fir eng Saach fir d'Lëtzebuergesch an d'Rei ze kréien:** Mir därefer jo net vergiessen, datt et och Politiker guff a gëtt, deenen eis Sprooch am Fong egal ass; do kritt ee knapps e Feierchen un d'Brennen.

Ee Gléck hunn ech viru ronn 40 Joer (o mei!) bei Ministere wéi dem Jean-Pierre Büchler, dem Jean Hamilius, dem Jean Dupong, dem Robert Krieps, dem Pierre Werner, dem Fernand Boden, dem Colette Flesch, dem Luc Frieden, oder Direktore wéi dem Här Jos. Heinen vun der Post an dem Patrice Schonckert vum Kadaster **en oppent Ouer fir d'Lëtzebuergesch um praktesche Plang** fonnt, soss gengt dir am Téléphonsbuch oder op kengem Schëld de lëtzebuergeschen Numm fir eng Uertschaft fannen; et wier ni e Wuert iwwer e Schoulbuch rieds gaang; d'Lëtzebuergesch-Coursë fir Auslänner wieren net op d'Been komm; d'Sprooch(e)gesetz vun 1984, grad ewéi alles, dat sech dorop gebaut huet, wier nach ëmmer e fromme Wonsch; an et hätt sech bis haut nach näischt rondrëm eis „Kadasternimm“ geréiert; op eisem Pass an op „Käppercher“ wier d'Lëtzebuergesch net ernimmt, an, an, an ... datt déi Saache vun den 2 jéngste Generatiounen vun haut als „normal“ gekuckt ginn, ass dach wonnerbar!

Mat engem „Zenter“ fir eis Sprooch an dem Commissaire fir d'Lëtzebuergesch hu mir elo en direkte Wee an all Regierung, fir Iddien eranzeginn an ze diskutéieren, déi nun emol net einfach nëmme d'Saach vun engem Veräin wéi eiser „Actioun Lëtzebuergesch“ oder eenzelen Intressierte kënne bleiwen. **Mir hunn elo souzesoen en „direkten“ Drot!** E Commissaire kann sech z. B. iwwer säi Minister ouni Féische fir d'Lëtzebuergesch an eise Gemengen aschalten; dem Educatiounsminister a senge Leit Propositione maachen; dem Justiz- resp. dem Finanzminister Virschléi iwwer Annoncé vu Lännerei-Steeë ginn; dem Communicatiouns- an Educatiounsminister d'Schafe vu Lëtzebuergesch-Coursë fir „Mikrosleit“ méi no ze bréngen; d'Gebitter fir eis Sprooch op EU-Plang definéieren ze hëllefen ... a wier et net och eng Iddi, **dem Finanzminister eng %-Erlichterung virzeschloen, wann et sech ëm Publikatiounen an eiser Sprooch a rondrëm d'Lëtzebuergesch dréint.** Dat sinn natierlech bal alles fromm Wënsch, mä eis Aarbecht fir d'Sprooch vum Land huet jo aus elauter deer „Dreem“ bestan. Dovunner sinn der ower eng ganz Schwadrull haut Wierklechkeet ... an zwar esou, datt haut déi Allermeescht mengen, dat wier „ëmmer esou gewiescht“.

Mä, gelldir, dat ass jo am Fong dat Allerschéinst, wat ee sech als Resultat fir eng Actioun-Lëtzebuergesch an e Sprooch-Wibbeler ka virstellen. Oder net?

Eis Sprooch op der UNI

Natierlech kann een hellewech frou sinn, datt d'Lëtzebuergesch op der UNI.Lu en zerguttsterte Steen am Briet huet; **wien hätt dach „fréier“ dru geduecht, datt eis Sprooch eemol giff en akademesch Diplomfach ginn?**

De fläissege Prof. Dr. Peter Gilles (a gudder Kolleg am *Conseil permanent pour la langue luxembourgeoise / CPLL*) gëtt sech mat Hänn a mat Féiss – apaart mam Kapp – drun, fir eiser Sprooch an der UNI, op x-Fassongen, déi Roll ze verschafen, vun deer een „anno dazumal“ nëmme hätt kënne dreemen. Wuel verstanen: eng WËSSENSCHAFTLECH Fonctioun! Der Sprooch „an der Breet“ bei de Leit ze hëllefen ...wat nun emol net „wëssenschaftlech“ schéngt ... ass „Soziopädagogik“ da keng Zort Wëssenschaft? A wann dir net git!

Wa mir emol e bëssen hannerzeg an der Zäit nodenken, dann därefer een sech dach ower froen, firwat et esou wäit komm ass ... grad ewéi mat de Coursë fir Lëtzebuergesch (zënter 1976!) **Eis Sprooch op der UNI.lu baséiert dach op eisem Sprooch(e)gesetz vun 1984!** Wéi an duerch wien ass dat Gesetz dann deemools zugudderlescht an der Chamber „op de Leescht“ komm? Dräi- oder sechsmol därefer dir roden; an hei uewen an der KLACK fannt dir esouguer d'Adress. „*Selbstlob stinkt!*“ ... ass ower gutt géint kamoud Vergësserlechkeet. Wéi sot de Minister Robert Krieps nawell gär: *Tue Gutes ... und sage es jedermann!*

Klortext: Ouni d'Gewudders vun der AL an hire Leit ... giff et keng „Luxemburgistik“

op der UNI.lu a kéipweis „aneres“ ginn; datselwecht kënne mir fir eis Sprooch an „Institut des langues“ soen.

vum Lex Roth

D'Schreifweis wibbelt (alt) erëm

Mir hunn äis am „CPLL“ déi lescht Joere – leider – praktesch bal nëmme iwwer d'Orthographie vum Lëtzebuergeschen opgehal. Natierlech stëmmen d'Meenunge bei enger Dose Membre vun esou engem Comité (Komitee) net ëmmer iwwereneen. **Do huet et och méi wéi eng Kéier tëscht de „wëssenschaftlechen“ an deene Membre gekréckelt, déi d'Praxis viru Klassen haten/hunn.** Nodeems de gudder Josy Braun äis verlooss hat, war deer nach just een dobäi; dir därefer rodend ... Natierlech ass et engem Schrëftsteller erlaabt, sech Schreifweis-Firlefnaz er auszehuelen, an z. B. systematesch franséisch Ausdréck aus dem Lëtzebuergeschen dem Ouer no (phonetes) ze schreiwen; ech brauch keng Nimm ze nennen; ee Gléck sinn déi Käizercher jo an der Minoritéit; déi **verkleete Wieder kommen een ower vir wéi „d'Gréidel am Hierscht“.** De B. Brecht huet emol en Theaterstéck geschriwwen, dat „Mutter Courage“ heescht; „Kuraje“ koum fir dee grouse Mann net a Fro. Wat geng een da vu *Kuraasch, Méil, Pnö, Krämm, Awenü, Kruasant, Buji, Trottuar, Schbagetti* misse soen?

De Prinzip ass – besonnesch an eiser Sproochsituatioun – deen, datt mir **e friemt an d'selwecht ausgeschwatent Wuert sollen an senger originaler Schreifweis loosse;** dat ass nëmme verstänneg, well soss gëtt et e Kuddelmiddel, datt eng Gussemamm hir Fierkelcher net méi erëmfënnt. Ouni drun ze denken, datt mir eis Kanner domat komplett duerchernee maachen!

Alt nach eng Kéier

Wann ee mat enger Saach wéi eise „Kadasternimm“ gär weiderkënn, **da geet et net duer, dat alt emol esou niewebäi an engem Artikelchen ze këddelen ...** et gëtt nun emol näischt méi Ales wéi d'Zeitung vum Dag oder der Woch virdrun, gelldir. Muss een nach eng Kéier drop stoussen, datt eis **Flouernimm eng forcéiert däitschsproocheg Saach** sinn, well ëm 1825 hessesch Beamten déi Plazen „dem Ouer“ no opgeschriwwen hunn; hiert Gehéier huet nun emol nëmme Hessesch-Däitsch verstan; do sinn ower en Teimer voll Lauter alles wéi keng deer eiser! Hir „Verdäitschungen“ hunn sech ower leider bis haut gehal ... woumat eiser klenger „Sproochmonumentcher“ ës laanscht d'Bake kréien!

Als Beispill dës Kéier eng Stee zu Betzder. Do seet dach kee Mënsch „*im untersten Bitt*“; „*im Widerberg*“; *im „Eschlerloch*“; „*in den Dunnfelder*“; „*im Bremenberg*“; „*im untersten Bitt*“; „*in den Loosen*“; „*in den dreckigen Feldern*“ ... et steet ower haut esou an enger Notairesannonce fir eng „*Vente aux enchères publique*“! De „Public“ seet ower anescht!

Virun enger halwer Dose Joere sinn **d'Flouernimm aus dem ganze Land – wäit iwwer 30 000 – riichtgebéit ginn,** an zwar vun der Actioun-Lëtzebuergesch zesumme mam deemolegen Éierendirekter vum Kadaster, dem Här Patrice Schonckert. Et war – och um Terrain selwer! – eng Aarbecht vu méi ewéi 4 Joer. Déi huet d'K-Verwaltung dann, mam Accord vum deemolege Finanzminister, ofgeliewert kritt, also op déi richteg „voie hiérarchique“, wéi dat am administrative Jargon heescht. Deemno ka jiddereen, apaart all Notaire, déi gelleg lëtzebuergesch Nimm fir all Lëtzebuergesche Käpp Land kréien. Et wier ze wënschen, datt déi nei Finanz-, Gemengen- a Justizministren sech déi Saach op d'Lee giffe schreiwen. **En einfacht Reglement giff duergoen, fir datt och eist Notariat sech doru misst halen;** déi sougenannt „Modalitéite“ wiere kee grouse Problem.

KRËSCHTDAG? Jëmmen neen!

Chrom/Krom – Chlor/Klor – Cholera/Kolera – Charakter/Karakter – Charisma/Karisma – Chouer/Kouer – Chromosom/Kromosom – chronisch/kronisch – Chronik/Kronik – Chronometer/Kronometer ... et kënn ee sech licht virstellen, dat déi Allermeescht vun iech de „k“ fir de „ch“ gelunge giffe fannen, apaart well mir jo och dem Fransésche méi no si wéi z. B. déi skandinavesch Länner. **Déi K-Wieder fannt dir a kengem däitschen Dictionnaire!** Och all Numm an Ausdréck, déi mat Christus a chrëschtlech ze din hunn, behalen do hire Fong, dee griechesche ‚CHI‘. Grad ewéi an de Weltsprooch Franséisch, Spuenesch, Portugisesch ...

Firwat solle mir da just bei „Chrëschttag“ dann op e „K“ halen ... esou guer **„do iwwer“ bleift hiert „Christkind“ schéi brav beim „CH“** ... da sollen eise „CHRËSCHTDAG“ an de „CHRËSCHTMAART“ net och op eemol no „KRËSCH“ ausgesinn, well deen ass bei äis just fir d'Gissercher ze fiddereen ... ower wie weess dann nach, wat „Krësch“ ass ... mä dofir kann deen dach net.

Bravo!

Als Reklamm huet eng vun de Partee fir d'Stëmmerei vum 14. Oktober eng Kaart vum Land offréiert, op deer alleguer eis Uertschaftsnimm esou geschriwwen stinn, wéi mir se nennen. Dat ass eng absolutt „Première“ a mir soen en décke Merci! Mir hunn äis eng Partie deer Kaarte „gesprooch“ ... a schécke jidderengem se, wann se iwwer eisen E-Mail gefrot gëtt.